

Slovenska književnost.

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

Spisal Josip Lavtižar, duhovnik ljubljanske škofije. Cena 2 K 50 v. Čisti dobiček je namenjen družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. Ponatis iz „Zgodnje Danice“. — Z izredno gorečnostjo je gosp. Lavtižar začel obdelovati kranjsko cerkveno zgodovino. V omenjeni, 312 strani obsegajoči knjigi je pisatelj podal nov dokaz svojega truda. Namenil se je, opisati zvonove kranjskega dekanata; a to ga je pa privedlo do misli, da bi bilo dobro napraviti tudi obris zgodovine dotičnih cerkvâ. Porabil sicer ni arhivskega materiala večjih arhivov, izrabil je pa vestno del starega škofijskega arhiva v Ljubljani, zlasti vizitacijski zapisnik iz l. 1631., in nekatere župne arhive, tako da je slika še precej popolna. Natanko je določil vsem zvonovom v dekanatu glasove, in zato ima knjiga tudi praktično vrednost. Ker nočemo tu dopolnjevati zgodovinskih podatkov, omenjamo le nekatere podrobnosti. Kakšna je bila prvotna cerkev v Kranju in koliko ladij je imela, o tem se lahko domneva, z gotovostjo se pa ne more trditi, ker nimamo nikakih poročil. Kranjski stolp ni zrastel (str. 4.) v 14., ampak v 15. stoletju. Tudi o šenčurskem stolpu nihče ne more „zanesljivo trditi, da stoji na tem kraju že od l. 1111.“ (str. 67.). Netočno je rečeno (str. 15.), da so se stroški za zidavo nove hujanske cerkve pokrili z 260 gld. Prvi premskovski ekspozit ni bil Rajec, ampak Rejec. Ni opravičeno mnenje, da je ljudstvo kdaj poznalo ime „Raandorf“; ponemčena krajevna imena so bila znana le v pisarnah, a ljudstvo se zanje ni brigalo. Tudi ni prav, da pisatelj govori o „Flödnizanih“ (str. 205). Dobra ni definicija o urbariju (str. 128.) in neverjetno je, da bi l. 1631. na Trsteniku ne bilo v velikem oltarju podobe sv. Martina, četudi je rečeno v zapisniku „absque icone“ (str. 269). — Jezik v knjigi je lep in gladek. Čudimo se pa, da pisatelj ne odstopi od najnoveše iznajdbe in da piše „Viševek“, ko ima toliko dokazov v listinah, da je pravilno „Olševek“. Pisati bi moral dalje „kokrška dolina“, ne „kokrška

dolina“, „sorsko polje“, ne „soriško polje“, „rožnivenška cerkev“, ne „rožinvenška cerkev“, „gorenjski“, ne „gorenski“, „leto in dan“, ne „letni dan“. Nadejamo se, da bode g. Lavtižar z vnemo opisal v kratkem še kaj drugih dekanatov in tako podal doneskov k zgodovini ljubljanske škofije tudi v onih krajih, kjer se je doslej storilo za preiskavo naše starine še manj kakor v kranjskem dekanatu. A. K.

Avstrijski junaki. Po raznih virih priredil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. S 17 podobami. V Ljubljani. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1902. Str. 117. — Nihče ne dvomi, da so dobri življenjepisi izobrazilni in bodrilni, torej velikega vzgojnega pomena. Pričujoči življenjepisi so namenjeni mladini, da bi se „učila požrtvovalne ljubezni do domovine ter si podkrepljala čut domoljubja, zvestobe in vdanosti do cesarja,“ da bi se učila „pobožnosti, bogaboječnosti, vdanosti do predstojnikov ter ljubezni do staršev in učiteljev.“ Želja urednikova je, da bi živel vsakdo „tako, da bo mogel dati račun o svojem delovanju.“ Namen te zbirke je torej hvalevreden.

J. Dimnik je zbral in priredil 21 življenjepisov, ki so potekli izpod peres raznih pisateljev, kakor: S. Rutarja, J. Apiha, A. Koblarja, M. Valjavca, I. Steklasa, Fr. Hauptmana, I. Navratila, J. Lebana. Nekaj jih je posnel po Koledarju „Moh. družbe“, nekoliko jih je sestavil urednik sam po raznih, zlasti nemških spisih. V teh življenjepisih nam slika avstrijske bojne junake. Za nas so najzanimivejši tisti popisi, ki nam predočujejo domače junake: Kacijanarja, Herbersteina, Andreja in Herbarta Turjaškega, Vega in Čehovina; z veseljem pa čitamo tudi druge, saj nam rišejo junake, ki so nam znani iz zgodovine ali iz ljudske pripovedi.

Vsi ti spisi niso enake cene, saj so različni tudi junaki in njih opisovavci. Najprimerneje mladini se nam zdé popisani Sobieski, Evgen, Lavdon, Radecki, Albreht in Čehovin. Drugi spisi so bolj zgodovinski in imajo manj vzgojne moči, zlasti ker so nanizani v celoto le zunanji dogodki z letnicami. Sploh življenjepis izgubi svojo zanimivost, če ga preveč okrajšaš in se ne